

‘Benaming’,
de naam die
een relatie aanduidt

‘Benaming’, de naam die een relatie aanduidt

“Maar m’n vriend zegt

De moeder tegenover mij blijkt met “m’n vriend” haar partner te bedoelen, en daarmee de vader van haar kind. Hoeveel vrienden zou ze hebben? Hopelijk een heel stel.

En hoeveel vaders van haar kind(eren)? Ze hadden er ‘bewust voor gekozen om niet te trouwen’ – “dat gedoe, en hoe we samen verder willen, dat bepalen wij zelf wel”. Goed, dat is een keuze, eigen baas zijn zonder dat iemand daar verder iets over te zeggen heeft. Maar in die vrijblijvendheid delen je kinderen niet, voor hen horen ouders onlosmakelijk bij elkaar – al pakt dat in de praktijk nogal eens anders uit.

Kinderen hebben twee ouders (of een)*, en hoe graag je als ouder ook ‘vriend’ van je kind wilt zijn, je hebt een andere rol, een die voor jouw kind uniek is. Het wekt bij mij dan ook altijd wat verwondering, als een kind zijn ouders bij de voornaam aanspreekt, zoals hij dat ook bij vriendjes doet. Vriendjes heeft het kind genoeg, maar van vaders heeft hij er slechts één, evenals één moeder.

Ooms en tantes

Van ooms en tantes heeft iemand er meer. Dat zijn natuurlijk alle broers en zussen van zijn ouders, maar soms ook allerlei vrienden van zijn ouders. Het begint bijna ouderwets te worden, om (sommige) vrienden en kennissen van je ouders oom en tante te noemen. Een oud en wijs Afrikaans gezegde luidt “It takes a village to raise a child”. Vrij vertaald betekent dit: ‘Als kind heb je een heel dorp nodig om verstandig op te groeien’. En met ‘dorp’ wordt dan de hele groep mensen rondom jou en je ouders bedoeld. Duidelijker kan je eigenlijk niet aangeven dat opvoeden een complex samenspel zou moeten zijn, wat je als ouders met heel wat mensen samen doet. Andere mensen bemoeien zich dus ook met jouw kind – een gedachte waar menig ouder tegenwoordig van gruwet. Maar in die diversiteit zit veel goeds, hoe irritant het soms ook moge zijn. Als voorbeeld een oud mopje:

‘De juf geeft een briefje mee aan Henkie: “Zou u zo vriendelijk willen zijn om Henkie wat vaker onder de douche te zetten, want hij verspreidt echt een onaangename geur”.

De volgende dag brengt Henkie een antwoordbriefje van moeder mee: “En dat Henkie niet is om aan te ruiken maar om aan te leren !”.

Een grappig en misschien wat buitenissig voorbeeld, maar het aantal ouders dat werkelijk vindt, dat de juf ‘gewoon les moet geven, en zich vooral niet met de opvoeding moet bemoeien’ is zeker niet klein. En dat geeft te denken, want hoe kun je als ouders nu denken, dat een leerkracht ** die wel zes uur per dag met je kind omgaat geen opvoedende invloed zal of mag hebben? Ditzelfde geldt ook voor een oppas, jullie vrienden, peuterjuf, burens, ouders van vriendjes en dergelijke. Het idee dat jij als ouder ‘de opvoeder’ bent, en dat anderen geen rol in de opvoeding van je kind spelen, die gedachte klopt niet. Misschien wel als je samen op een onbewoond eiland zit, maar van werkelijk ‘verstandig opgroeien’, in de veelzijdigheid die onze samenleving biedt – en ook eist – zal ook dan nauwelijks sprake kunnen zijn. Want opvoeden doe je als ouders – of je dat leuk vindt of niet – samen met iedereen met wie je kind te maken heeft, en dat zijn heel wat mensen. Goed om het dan ook geregeld samen met vrienden en familie over de opvoeding van je kind te hebben, en open te staan voor hun inbreng. Dat geldt zeker ook naar de leerkracht toe.

Iemand in een relatie als zodanig ‘benoemen’

Is het belangrijk, hoe je iemand noemt, hoe je de relatie met een ander aanduidt? Veel mensen zullen tegenwoordig vinden, dat dit niets uitmaakt. Maar is dat ook zo? Heeft zo'n relatie-benaming dezelfde gevoelswaarde als een persoonsnaam? Als je kind “Mammie” tegen je zegt, voelt dat dan hetzelfde als wanneer hij “Marie” tegen je zegt? Sommige mensen zullen dit beamen, maar veel mensen zullen hier “nee” tegen zeggen, of twijfelen. Dit geldt ook voor andere benamingen van familierelaties. Want als het niet hetzelfde voelt, wat is er dan tegen, om bijvoorbeeld die heel speciale vriend, waar je je leven verder mee hoopt te kunnen delen, de vader van je kind dus, om die (ook zonder bruiloft) je ‘man’ te noemen? Dan is het duidelijk voor iedereen. Die man moeten ze ook niet van je afpakken, getrouwd of niet. En ook voor je kind is dat duidelijk, zeker als die hem ‘pappa’ noemt. En dus, hoe waardevol of zinloos zijn zulke benamingen?

Ik ben er van overtuigd, dat zulke benamingen waardevol (kunnen) zijn – zelfs buiten familieverband. En daarom ontkom ik er niet aan, om te beschrijven hoe het er vroeger in dit opzicht aan toe ging, waarmee ik zeker niet zeg dat alles vroeger beter was. Veel daarover vind je in streekromans, maar ook in verhalen over bijvoorbeeld stadsbuurt ‘de Jordaan’. Als je iets met je fiets had, ging je naar ‘Ome’ Jan, en als je thuis de deur niet in kon, kon je altijd bij ‘tante’ Truus terecht, en kreeg je een kopje thee. En bij ruzie thuis wist ‘Opa’ Leen je gedachten zo mooi te relativieren.

Dit ken ook ik nog goed uit mijn eigen jeugd. Ook de vrienden en vriendinnen van mijn ouders, als die nog in de buurt woonden, waren ‘ooms’ en ‘tantes’ die vaak een belangrijker rol in mijn leven speelden dan ver weg wonende echte ooms en tantes. Die ‘ooms’ en ‘tantes’ in de buurt waren weliswaar geen familie, maar toch zag ik hen vaker, bij verjaardagen, bij bijzondere gelegenheden of ‘zomaar’, en ook met hen had ik toch een speciale band – ook zij voelden zich een beetje mede-verantwoordelijk voor mij. Ook na de dood van mijn ouders ben ik altijd contact met hen blijven houden – ik was blij met hun verhalen, en zij met mijn aanwezigheid, en in mij met de herinnering aan mijn ouders. En waar nodig konden zij, net als familie en vrienden, altijd een beroep op mij doen. Of dat voor alle buurtbewoners gold? Nee, natuurlijk niet, het betrof vooral de vrienden van mijn ouders. Met onze directe en nogal stijve burens hadden we een ‘keurige’ relatie, en die spraken we aan met ‘mijnheer’ en ‘mevrouw’. En met de meeste mensen ging je niet vriendschappelijk om, hoewel er ook met hen wel degelijk een zeker ‘buurtgevoel’ was. Overigens is het goed om hier nog even te noemen, dat ook ‘vriend’ een benaming is, maar wel een die sinds de social media een flinke devaluatie doormaakte. Wat ik hier met ‘vriend’ bedoel is natuurlijk de vriendschap in de werkelijke, lijfelijke wereld, die een veel diepere gevoelswaarde vertegenwoordigt dan via het vrijblijvende ‘liken’ überhaupt mogelijk zou zijn.

De benaming ‘oom’, ‘tante’ en dergelijke geeft aan, dat er een relatie is. Dat kan heel positief zijn, maar kan soms ook als ‘knellend’ ervaren worden, zeker als je eenmaal zelfstandig in het leven staat en sommige bemoeienis als bemoeizucht ervaart. Je kunt er dan ook vanaf zien – hoewel dat bij echte familie een heel gedoe veroorzaakt. Maar categorisch afzien van al zulke relaties door je goede vrienden tegenover je kinderen aan te duiden met “mevrouw Die en mijnheer Dat” in plaats van “tante Doortje en oom Daan” is meer dan jammer – je kinderen hebben dan echt een ‘tante’ en een ‘oom’ minder.

“Maar het zou toch wel armetierig zijn, als ik een benaming nodig zou hebben om het gevoel in mijn relatie met iemand weer te geven?”

Dat zou je denken, en heel nuchter geredeneerd zou er ook geen verschil hoeven zijn, maar

een mens heeft ook gevoel, en daarin blijkt een benaming er echt toe te doen. En door als ouders zo wat minder afstandelijk te zijn in relaties, krijgen kinderen er waardevolle contacten bij ('it takes a village').

Peter, Meter, en 'vernoemen'

Het oude gebruik om bij de doop van een baby een 'peter' (peetvader of peetoom) en/of 'meter' (peetmoeder - 'petemoei' of peettante) te betrekken, raakt door toenemende secularisatie wat in ongebruik. Een 'peter' of 'meter' was een gezamenlijke vriend, vriendin of familielid, die op jouw uitnodiging een speciale rol kreeg toebedeeld met betrekking tot dit kind. Dat was een eervolle rol, maar wel ook een die extra verantwoordelijkheid voor dit kind meebracht. Van een peter/meter werd verwacht, dat hij de ontwikkeling van je kind op de voet volgde. Niet zelden was het kind ook naar hem/haar vernoemd en had hij er een speciale band mee.

In vroegere tijden, met veel grotere sociale en medische onzekerheid, zorgde het systeem van peter en meter voor een extra 'vangnetje', financieel of in de zorg voor dit kind.

In wezen hield het ook de erkenning door ouders in, dat de verantwoordelijkheid voor het grootbrengen van een kind een gedeelde verantwoordelijkheid is

[Wikimedia](#) - Kinderdoop – foto door Tom Adriaenssen

Nu dus toch ook nog een enkel woord over het 'vernoemen' van iemand – je kind de naam van een bekende geven. Want hoewel dit meestal los van zo'n 'benaming' staat, heeft het er zijdelings toch mee te maken. Het vernoemen van grootouders in hun kleinkinderen, was vroeger bijna een automatisme, en daarmee ook iets wat bijna 'moest'. Juist vanwege dit vaak als knellend ervaren 'moeten' hebben veel ouders daar sinds mijn generatie vanaf gezien. Of dat jammer is of niet moet ieder maar voor zichzelf bepalen, maar naast de vaak grotere woonafstand tussen grootouders en kleinkinderen, is ook dit een factor waardoor hun band wat losser is geworden. Want als kind had je met jouw naamgenoot toch een wat meer speciale band, net als met je 'peetoom' of '-tante'.

Stiefmoeder

Een bijzondere plaats in dit rijtje 'benamingen' neemt stiefmoeder in, vooral door sprookjes waarin een 'boze stiefmoeder' voorkomt – de tweede vrouw van vader, nadat de moeder overleden was (over scheiding werd in sprookjestijd nog niet gesproken). De realiteit van het stiefouderschap toont toch een ander beeld. Door grote genegenheid ga je een partnerrelatie aan, en krijgt de kinderen van de partner er 'op de koop toe' bij. Je neemt je ook voor om goed voor hen te zorgen, vooral omdat je voor je partner wilt zorgen, en als jullie samen nog een (of meerdere) kind krijgen, probeer je niemand voor te trekken (in tegenstelling tot de sprookjesverhalen).

Maar zeker de wat oudere kinderen van de eerste vrouw hebben moeite (of ronduit tegenzin) om jou als 'moeder' te zien of jou moeder te noemen. Ze hadden een moeder, waar nu verdriet voor in de plaats is gekomen, en af en toe zelfs boosheid (hoe onredelijk ook) omdat zij hen 'verlaten' heeft in de dood. En vader nemen ze het kwalijk moeder 'ontrouw' te zijn door een relatie met een vreemde vrouw. Maar vader is wel 'jouw vader', waar je bij hoort – en afhankelijk van bent – en waartegen het dus moeilijk is om boos te zijn. De boosheid richt zich daardoor gemakkelijk op de stiefmoeder.

Ook zij heeft een eigen achtergrond, en haar manier van opvoeden zal niet dezelfde zijn als die van moeder, en niet dezelfde als van vader. Onenigheid tussen vader en stiefmoeder is daardoor nog een stuk moeilijker dan in een eerste huwelijk, en verwordt gemakkelijk tot splijtzwam, ook naar de kinderen toe. Dit maakt de taak van stiefmoeder haast tot een onmogelijke. Bijzonder, dat het toch vaak goed gaat – wat getuigt van veel wijsheid.

Waarom hier gesproken van 'stiefmoeder' en niet van 'stiefvader'? Voor stiefvader zou natuurlijk hetzelfde moeten gelden, maar in onze traditionele (ouderwetse) verhoudingen was dat toch niet zo. Daarin zorgde vooral de moeder voor de opvoeding en het huishouden, en vader voor het inkomen. Vaders bemoeiden zich weinig met de opvoeding – namen hun zoon wel mee naar een voetbalwedstrijd en dergelijke, maar de echte opvoeding kwam op moeders neer. Dit is (wat) aan het veranderen, maar is wel een verklaring voor de negatieve klank in de benaming 'stiefmoeder'. Maar het kwalijk nemen, dat geldt wel degelijk ook voor moeders nieuwe keuze, en dus de stiefvader.

Gelukkig, dat de mens over meer wijsheid beschikt dan apen, want bij gorilla's is het zo, dat de stiefvader zijn stiefkinderen over het algemeen niet accepteert, en ze zelfs vermoordt.

Adoptieouders

Een programma als 'Spoorloos' is, hoewel soms nogal 'tranentrekkend' ingevuld, leerzaam. Leerzaam in die zin, dat je vanaf babytijd bij ouders opgroeit, maar je op een gegeven moment realiseert dat er ergens op de wereld nog andere ouders rond moeten lopen. En hoe ga je daarmee om? Wie noem je nu 'vader' en 'moeder', en wie zijn nu je 'échte ouders'? Het is niet alleen moeilijk voor het kind, het is evenzeer moeilijk voor de adoptieouder, die al zijn moeite en liefde (ook) in dit kind gestoken heeft, terwijl het kind nu op zoek gaat naar zijn 'echte ouders'. Het best te dragen is dit door adoptieouders, die zich bij het in huis nemen van hun adoptiekind al realiseerden, dat een kind niet jouw eigendom is, maar een mensje dat jij mag 'hoeden' – iets wat overigens ook voor natuurlijke ouders speelt, al menen die nogal eens forse 'eigendomsrechten' te moeten laten gelden.

Leerzaam is verder, dat er ook kinderen zijn die evenzeer benieuwd zijn naar hun biologische ouders, maar die hun adoptieouders als hun 'echte ouders' blijven beschouwen,

omdat ze hen hun hele leven 'pappa' en 'mamma' hebben genoemd en weten bij hen te horen. Op zich goed te begrijpen, want ook mij verwondert het vaak hoe een adoptiekind zijn biologische moeder (ouders) snikkend in de armen valt. Natuurlijk, 'eindelijk heb ik je gevonden' is een oersterk motief, maar je bent los van elkaar opgegroeid. Soms houdt zo'n relatie stand, maar vaak ook niet – waarbij je hoopt, dat er dan toch wat meer 'vrede' in de ziel is gekomen.

Dat een vergelijkbare situatie zich voordoet bij spermadonatie e.d. is geen geheim meer. Dat er nog steeds getornd wordt aan het recht van een kind om zijn biologische vader (ouder) te kennen, is stuitend. Dit wordt gedaan met een beroep op 'het recht van mensen op kinderen', en dus met voorbijzien van het recht van het kind om zijn biologische ouders te kennen. In Nederland is dit goed geregeld, maar in Europees verband niet, laat staan in mondiaal verband.

* Twee ouders – of één?

Meestal is dat niet een vraag, om de simpele reden dat er twee mensen nodig zijn om een kindje te 'maken'. Vroeger 'kreeg' je een kind, al kwam dat lang niet altijd op een gewenst moment – of soms helemaal niet zo gewenst. Als je met z'n tweeën bent heeft dat het voordeel, dat je samen voor de kinderen kunt zorgen – hoewel deze zorg meestal nog steeds goeddeels op de moeder terecht komt. Het nadeel is, dat twee mensen twee verschillende achtergronden hebben, van waaruit hun opvoed-ideeën voortspruiten, en dat kan flink botsen. En als botsingen (o.a. hierom, maar er zijn natuurlijk veel meer redenen) steeds vaker voorkomen, dan komt het partnerschap flink onder druk te staan, met soms een scheiding tot gevolg. Nou ja, 'soms' is zwak uitgedrukt, op dit moment loopt ca 40% van de vaste relaties uit op een scheiding. En hoewel daar niemand op zit te wachten, zeker de kinderen niet, zijn de bevolkingscijfers duidelijk. Een trieste ontwikkeling, hoe die te keren? Dan toch maar het één-ouderschap? Wat tot nu toe beperkt blijft tot 'moeder met kind', al dan niet als bewuste keuze. Daar is wat voor te zeggen, maar

Is het wel zo slecht, als je ouders 'botsen'? In de omgang met de ander stuit je automatisch op verschillen in gezichtspunten, altijd, en dat is niet steeds gemakkelijk – maar is het slecht? Als je eerlijk bent tegenover elkaar, dan is een geschilpunt meestal wel op te lossen: 'een beetje geven en nemen' heet het daarbij, al is dat vaak makkelijker gezegd dan gedaan. Maar als dat (meestal) lukt, is dat juist goed voor kinderen om te ervaren, dat verschillen van inzicht er zijn om op te lossen – niet in de zin dat die verschillen dan weg zijn, maar dat je samen een manier vindt om er mee om te gaan. Zo leren ze ervan dat verschillen te overbruggen zijn, en ook hoe dat gaat. En dat dit veel beter is dan opkroppen, weglopen, of het verbreken van een relatie.

Maar als dat niet lukt, er oneerlijkheid heerst of het de partners gewoonweg steeds niet lukt om met de meningen bij elkaar in de buurt te komen, dan verziekt de sfeer en is hulp geboden – of gaan ze toch nog uiteen. Voor kinderen betekent dit een regelrechte ramp, en nog eens extra als er van een kant (of beide kanten) geen respect meer voor de ander betracht kan worden, zoals bij een 'vechtscheiding'.

Antwoord op de vraag "Twee ouders (of een)?" is dus niet gemakkelijk te geven. Maar als een relatie goed stand houdt (niet alleen een traditionele relatie) – en dat is meestal (nog) het geval – dan is een kind met twee ouders echt beter uit. Maar ja, ondanks alle goede bedoelingen weet je dat tevoren niet.

**** Leerkracht als mede-opvoeder**

De meester van mijn derde klas (groep 5) had de onaangename gewoonte om als hij boos op je was, je aan je oor de bank uit te trekken. Ook sloeg hij je wel met de bordlineaal – zo'n lange lat om rechte lijntjes op het zwarte bord te trekken – en dat kon pijnlijk aankomen.

En de meester van de vierde klas had harde handen – die gebruikte hij niet vaak, maar als dat gebeurde had je een gloeiende wang. Maar veel vervelender nog vonden wij het vele strafwerk dat je soms van hem kreeg, het stomvervelende schrijven van strafregels waar je wel een hele dag mee 'van de straat' werd gehouden.

Zo'n 'lijfstraf' is nu gelukkig ondenkbaar, zelfs strafbaar. Ouders zouden op hoge poten verhaal gaan halen bij de meester, hem een oplawaai verkopen of erger – als hij niet al door de politie opgepakt zou worden. En terecht !

Maar wat deed mijn vader – en de ouders van mijn vriendjes? Die stelde doodnuchter: "Dan zal je het er wel naar gemaakt hebben. Je weet wat de regels zijn op school". En dan kreeg je thuis vaak ook nog gemopper er bij. Dat was in een tijd dat wij thuis ook soms klappen kregen, net als mijn vriendjes. Je wist niet beter dan dat het er bij hoorde. Die tijd is wat de klappen betreft gelukkig goeddeels voorbij.

Maar ook nu heeft ongewenst gedrag op school nog steeds consequenties, zij het dan geen lijfstraf meer. Hoe ouders daar nu vaak mee omgaan is veelal zo anders dan vroeger: Ze roepen niet het kind ter verantwoording, maar de leerkracht hoe hij het in zijn hoofd haalt om hun kind enzovoorts! Het is de ultieme ontkenning, dat op school niet alleen geleerd maar ook opgevoed wordt – en moet worden. En omdat je als leerkracht voor een klas van 25 kinderen niet 25 (of voor beide ouders 50) verschillende opvoedlijnen kunt volgen, dien je een 'gemene deler' aan te houden, waarvan je mag verwachten dat alle kinderen (en ouders) deze zullen volgen op school. Net zo goed als je als gast bij ooms en tantes hun 'huisregels' volgt, en niet je eigen ideeën.

Conclusie

Wees niet bang voor allerlei relaties. Benoem de band die je met iemand hebt, en gun je kinderen dat ook – hun 'dorp' wordt er echt groter door, en rijker aan ervaringen.